

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref
16/138

Vår ref
16/162-

Dato
12.04.2016

Høring – Gjedremutvalgets rapport *Kunnskapssektoren sett utenfra*

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høring av Gjedremutvalgets rapport *Kunnskapssektoren sett utenfra*. Utvalget har gjennomgått organiseringen av de sentraladministrative oppgavene til Kunnskapsdepartementet (KD) og departementets underliggende organer. Utvalget foreslår betydelig forenkling, omorganisering og rydding i oppgaver for KDs underliggende institusjoner.

Klima- og miljødepartementet (KLD) har det sektorovergrepene ansvaret for klima og miljø. Klima- og miljøutfordringene vil være blant de største omstillingsdriverne i samfunnet, og vi trenger forskning og utdanning som gir kunnskap, kompetanse og holdninger for å møte utfordringene. I den sammenheng er samarbeidet med kunnskapssektoren viktig for miljøforvaltningen.

Gjedremutvalgets rapport foreslår en rekke endringer som berører ulike aktører. KLD mener det er positivt at organiseringen gjennomgås, men registrerer at det ikke er vist til noen dypere analyse av konsekvensene av de ulike forslagene. Vi forutsetter derfor at det forut for eventuelle organisasjonsendringer gjennomføres grundig utredning av faglige, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser, og at alle berørte departementer blir involvert i videre diskusjoner, slik at alle sektorers behov blir ivaretatt.

KLD gir med dette noen overordnede innspill knyttet til organer som har særskilt betydning for vår sektors ansvarsområde og redegjør for behov vi er avhengig av at blir godt ivaretatt i det videre arbeidet med å eventuelt følge opp noen av Gjedremutvalgets forslag. Dette er for KLD svært viktige forutsetninger som må ivaretas i oppfølgingen, og vi ber om å bli godt involvert i den videre prosessen. Vi viser også til Miljødirektoratets høringsinnspill i saken, som i større detalj omtaler hvilket samarbeid de har med de ulike institusjoner som vil kunne bli berørt av eventuelle organisasjonsendringer.

1. GRUNNOPPLÆRING OG BARNEHAGE

Nasjonale sentre i grunnopplæringen

Bærekraftig utvikling er satt på dagsorden på alle nivåer i utdanningen gjennom internasjonale forpliktelser etter initiativ fra FN-systemet. Ludvigsenutvalget (NOU 2015:8) pekte på at bærekraftig utvikling er et av tre flerfaglige temaer som er særlig viktige i fremtidens skole. De flerfaglige temaene foreslås som mål i fag på tvers av fagområdene. Nasjonale sentre har etter KLDs vurdering en viktig rolle som rådgiver til skoleeiere og myndighetene i et slikt arbeid.

Bærekraftig utvikling har en forankring i naturfag, men temaet inngår også i andre fag. I dag er det spesielt *Den naturlige skolesekken* (DNS), som er et flerfaglig samarbeidstiltak mellom KLD og KD, som ivaretar dette temaet, i tillegg til to andre nasjonale satsinger innenfor temaet bærekraftig utvikling. Det er Naturfagsenteret som har ansvaret for utdanning for bærekraftig utvikling, og for de tre nevnte nasjonale satsingene.

KLD vil påpeke at det ved en eventuell omorganisering av kunnskapssektoren er viktig at denne dimensjonen i grunntutdanningen ivaretas minst like godt som i dag. Det vil kreve at all den erfaring som er bygget opp innenfor dette feltet, ivaretas, videreutvikles og får høy prioritet.

Gjedremutvalget foreslår at de nasjonale sentrene ikke skal drive med forskning. For KLD er det viktig at aktiviteten knyttet til utdanning for bærekraftig utvikling er forskningsforankret. Det er viktig at forskningen videreføres, men KLD har ingen synspunkter på hvem som er utfører, forutsatt at kunnskapsgrunnlaget ivaretas og videreutvikles og at også Naturfagsenterets aktiviteter innen utdanning for bærekraftig utvikling blir innlemmet i forskningen.

2. UNIVERSITETS- OG HØYSKOLESEKTOREN

Artsdatabanken

Betydningen av Artsdatabanken og deres uavhengige rolle

Miljøforvaltningen skal være kunnskapsbasert. KLD har ansvar for omfattende miljøovervåking og –kartlegging. Slik kunnskap er et nødvendig og viktig grunnlag for enkeltbeslutninger, og for utviklingen av klima- og miljøpolitikken. Den er ikke bare viktig for ulike forvaltningsnivåer i egen sektor, men også viktig for andre sektorer og ikke minst for

allmennhetens rett til miljøinformasjon. I tillegg til den kunnskapen vi selv henter inn, er vi avhengig av oppdatert kunnskap fra forskningsmiljøene i vårt arbeid som rådgiver og myndighetsutøver. Det er viktig for oss at kunnskapen samles og bli gjort tilgjengelig for forvaltningen av forskningsmiljøene og sentre som Artsdatabanken.

Stortinget vedtok at det skulle etableres en Artsdatabank gjennom behandlingen av St.meld.nr. 42 (200-2001) *Biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning*. Artsdatabanken ble opprettet 2. januar 2005 som en nasjonal kunnskapsbank for naturmangfold.

Hovedoppgaven er å formidle oppdatert og lett tilgjengelig informasjon om arter og naturtyper. Oppgavene er innhenting, systematisering og formidling av informasjon og data som ligger hos naturhistoriske museer, forskningsinstitutter, forvaltningsorganer og frivillige organisasjoner. Artsdatabanken samarbeider tett med de biologiske fagmiljøene for å bygge en faglig og teknisk infrastruktur som gjør kunnskapen lett tilgjengelig for ulike brukere. I løpet av de ti årene som har gått siden opprettelsen, har Artsdatabanken vært en svært viktig brobygger mellom vitenskap og samfunn. De har vært en sentral institusjon som har bidratt i arbeidet med å gi kunnskapen om arter og naturtyper en tydelig plass i forvaltningen av norsk natur. Artsdatabanken har vært en stor suksess, og miljøforvaltningen er avhengige av at institusjonen viderefører sin funksjon og kvalitet på samme måte som i dag, uavhengig av mulige organisasjonsendringer. Miljødirektoratet har et tett og godt samarbeid med Artsdatabanken, og de er også representert i Artsdatabankens styre.

Før Artsdatabanken ble opprettet, var en del av kunnskapstilfanget på naturmangfoldområdet vanskeligere tilgjengelig for forvaltningen. Data om artsmangfoldet har vært samlet inn og deponert i de naturhistoriske museene, men formålet har vært forskning og dokumentasjon, og kunnskapen har ikke vært tilrettelagt for forvaltning. Artsdatabanken har vært, og er, svært viktig for å sikre denne innsamlingen og formidlingen av slike data. Artsdatabanken har en viktig funksjon knyttet til å utvikle systemer for formidling av stedfestede artsdata (Artskart) og artsnavn (Artsnavnebasen), innlegging av artsfunn for alle brukere (Artsobservasjoner), nettbasert informasjon om ulike artsgrupper (Arter på nett), samt databaser som gir innsyn i risiko- og truetthetsvurderinger. Alle data i Artsdatabanken er åpent og fritt tilgjengelige, og disse danner et viktig kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og forvaltning. Artsdatabanken har også utviklet type- og beskrivelsessystemet "Natur i Norge" (NiN), som skal legges til grunn for all kartlegging av naturtyper i offentlig regi.

Stortinget har gjennom behandlingen av et representantforslag i februar 2015 om tiltak for en kunnskapsbasert naturforvaltning (Innst. 144 S (2014-2015)), og ved de to siste budsjettbehandlingene, vært opptatt av tiltak for et kunnskapsløft for natur. Stortinget understreket i den forbindelse at både Artsdatabanken og Miljødirektoratet har viktige roller. De samarbeider tett for å følge opp Stortingets vedtak på området. Dette innebærer blant annet å etablere datainfrastruktur for innsamling og formidling av data for kartlagte naturtyper etter NiN, nye veiledere, tekniske løsninger for bruk til ulike typer kartlegging, kursing og opplæring av kartleggere, samt videreutvikling av metoder for kartlegging som følge av erfaringer og innspill fra feltkartlegging.

Artsdatabanken utvikler flere produkter som miljøforvaltningen bruker i sin forvaltning. Dette gjelder blant annet *Norsk rødliste for arter*, *Norsk rødliste for naturtyper*, samt *Fremmede*

arter i Norge – med norsk svarteliste. Selv om dette er produkter som er viktige for flere sektorer, er miljøforvaltningen trolig den langt viktigste brukeren. Vi viser for øvrig til Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* for en omtale av status og videre arbeid som berører Artsdatabanken om de produkter og tjenester de leverer. Meldingen blir behandlet i Stortinget i slutten av mai.

Artsdatabanken har også ansvar for et annet viktig prosjekt for KLD, nemlig Artsprosjektet. Dette prosjektet skal sikre en langsiktig oppbygging av kunnskapen om arter i Norge, med spesiell vekt på de artene vi vet lite om i dag. Prosjektet ble etablert av daværende Miljøverndepartementet i 2009, og er et viktig element i arbeidet med å styrke kunnskapen som skal ligge til grunn for forvaltningen av naturmangfoldet. Gjennom årlige bevilgninger fra KLD fylles gradvis kunnskapshullet innenfor taksonomi og biosystematikk i Norge. Dette vil i neste omgang gi forvaltningsmessig gevinster ved at forskermiljøene bygger seg opp på dette feltet, og dermed være i stand til å yte forvaltningen bedre råd. For KLD er Artsdatabankens rolle og ansvar også for Artsprosjektet svært viktig.

Innspill til forslag til ny organisering

Utvalget foreslår at KD bør opprette et sentralt forvaltningsorgan for universitets- og høyskolesektoren, og at de bør vurdere hvilke virksomheter og oppgaver som kan inngå i dette sentrale organet, herunder de såkalte 1-4-4 organer. Det nye organet skal være underlagt KD. 1-4-4 organene det gjelder er, Artsdatabanken, BIBSYS, Current Research Information System in Norway (CRISTin), Felles studieadministrativt tjenestesenter (FSAT), Nasjonalt senter for realfags-rekruttering, Norgesuniversitetet og Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU).

Sammenlignet med de øvrige 1-4-4 organene er Artsdatabanken i en særegen posisjon og har svært lite til felles med de andre institusjonene både på brukersiden og faglig. Videre har Artsdatabanken et særskilt behov for å være uavhengig fra forvaltningen for å bevare objektivitet og legitimitet (jf. mandatet). Det er viktig at kunnskapen vi baserer vår forvaltning på, er objektiv og at denne uavhengigheten bevares i en eventuell ny organisering. Artsdatabanken har lyktes som leverandør av objektiv, nøytral og kvalitetssikret kunnskap til forvaltningen. Ved plassering i et forvaltningsorgan mener vi Artsdatabanken mister denne uavhengigheten.

Artsdatabanken har en posisjon som et mellomledd mellom forskning og forvaltning. De oppgavene de gjør for å gjøre forskningsdata tilgjengelige til bruk i forvaltningen, må tilpasses forvaltningens behov. Artsdatabankens styre, der også miljøforvaltningen er representert, sikrer relevans. Andre momenter det er viktig å ta med i vurderingen av organiseringen, er at Artsdatabanken har oppnådd høy legitimitet i forskningsmiljøene. De har greid dette ved å fungere som et "nav" som knytter miljøene sammen. Denne posisjonen har vært en forutsetning for datamobilisering og det gode samarbeidet mellom forskningsmiljøene, de frivillige organisasjonene og Artsdatabanken. Artsdatabanken har videre bidratt til at de taksonomiske fagmiljøene og forskning på arter har fått et sårt tiltrengt løft. Det er viktig at også disse egenskapene videreføres ved eventuelle organisasjonsendringer.

KLD mener på denne bakgrunn at den klart beste løsningen vil være at Artsdatabanken videreføres som et selvstendig organ under KD, tilknyttet NTNU, med styre som er sammensatt som i dag. Uansett organiseringsform, er det viktig for KLD at Artsdatabanken opprettholder sin funksjon og uavhengighet som i dag, og det er nødvendig at de har et styre.

Etter det KLD kjenner til, er det i dag ikke foretatt utredning av faglige, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av ulike forslag. For at miljøforvaltningens behov skal være tilstrekkelig ivaretatt, er det avgjørende at slike utredninger og vurderinger gjennomføres forut for eventuelle organisasjonsendringer. KLD må involveres i de videre diskusjoner om eventuell oppfølging av utvalgets rapport og vi imøteser på denne bakgrunnen en videre dialog om eventuell oppfølging av rapporten som berører Artsdatabanken.

3. ØVRIGE TILRÅDNINGER

Meteorologisk institutt

Gjedremutvalget mener at tre av KDs virksomheter, herunder Meteorologisk institutt bør overføres til andre departementer eller andre aktuelle aktører. KLD registrerer at det ikke er vist til noen grundig utredning av konsekvenser av et slikt forslag. Vi forutsetter derfor at det forut for eventuelle organisasjonsendringer gjennomføres grundig utredning av faglige, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser, og at alle berørte departementer blir involvert i videre diskusjoner, slik at alle sektorers behov blir ivaretatt. Vi har ingen ytterligere merknader knyttet til dette i denne omgang.

Råd og Utvalg – UNESCO

Gjedremutvalget foreslår at "UNESCO-kommisjonens sekretariat legges til Utdanningsdirektoratet eller VOX". Flere departementer er involvert i UNESCO-arbeidet i Norge. Mens departementene har ansvar for Norges offisielle UNESCO-politikk, fungerer UNESCO-kommisjonen som et bindeledd mellom det sivile samfunn og norske myndigheter. Kommisjonen skal være faglig uavhengig, og skal på fritt og uavhengig grunnlag gi råd og ta initiativ i UNESCO-saker. Den norske UNESCO-kommisjonen består av medlemmer som er oppnevnt av KD. Alle medlemmene har kompetanse på minst ett av UNESCOs fagområder. En stor andel av medlemmene utpekes fra departementenes underliggende etater/direktorater. KD har i dag sekretariatsansvar for kommisjonen.

KLD mener det er uheldig at sekretariatet for en uavhengig kommisjon ligger i et statlig organ. Dette har vi også tidligere bemerket, og viser til daværende Miljøverndepartementet sitt høringssvar ved en endring i 2008 (Høring om endringer i den norske UNESCO-kommisjonens oppgaver og sammensetning), der vi hadde flere betenkninger. Blant annet: "MD ønsker likevel å bemerke at det kan oppstå vanskelige eller uklare situasjoner når underliggende etater er medlem, mens departement er observatør".

Den foreslåtte endringen fra utvalget vil legge sekretariatet til en statlig underliggende etat. Denne etaten kan samtidig være representert i kommisjonen. Etter KLDs vurdering vil dette vanskeliggjøre sekretariatets nøytralitet og vurderingsrom. KLD mener at UNESCO-kommisjonens sekretariat bør ha en løsere tilknytning til staten, og er derfor enige i at

sekretariatsfunksjonen bør flyttes. KLD er imidlertid sterkt uenige i at det skal flyttes til en underliggende etat.

KLD mener det forut for en eventuell flytting av sekretariatsfunksjonen er behov for en nærmere vurdering som tar utgangspunkt i UNESCO-kommisjonens mandat og kravet om faglig uavhengighet. KLD bør involveres i den videre prosessen.

Med hilsen

Kristin Thorsrud Teien (e.f.)
avdelingsdirektør

Anne Elisabeth Scheen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ikke håndskrevet signatur.